

לכבוד,

שר האוצר, מר משה כחלון

העתקים:

שר הבינוי והשיכון, חבר הכנסת יואב גלנט
אביגדור יצחקי, יו"ר מטה הדיור הממשלתי
בינת שורץ, מנהלת מנהל התכנון

הנדון: קריאה לשיתוף הציבור והמתכננים המקצועיים ביישום פתרונות למשבר הדיור

גורמי תכנון מקצועיים, בבואם לתכנן, לוקחים בחשבון לצד כמות יחידות הדיור גם היבטים של תחבורה, שירותי ציבור, תעסוקה, נגישות ועוד. הם לוקחים בחשבון את כלל ההשלכות החברתיות, הכלכליות והסביבתיות של תוכניות מתוך מחשבה על רווחת הציבור. כיום, בעידן של ועדות התכנון החדשות המחלישות את קולו של הציבור כמו הותמ"ל והות"ל, אנו עדים לקיומה של מדיניות ממשלתית אשר מתעלמת מגורמי המקצוע בתחום התכנון, פועלת בצורה הרסנית וכך מפקירה את עתידם של הדורות הבאים. מערכת התכנון מתנהלת באופן אבסורדי, כאשר יד אחת מקדמת ומתכננת תכניות מתאר כוללניות שמטרתן תכנון מקצועי, ארוך טווח ואחראי עם מבט צופה פני העתיד, בעוד היד השנייה עוקפת, משנה ומזלזלת שוב ושוב באותן תכניות ממש ובעבודת מנגנוני התכנון. התעלמות זו הינה ביטוי מטריד לחוסר אמון בתכנון המקצועי. **תכנון ובנייה בניגוד לתוכניות המתאר הארציות והמחוזיות וללא הקפדה על סטנדרטים מוסכמים מהווה חוסר אמון במקצועיותו של התכנון ונוגדת לחלוטין את מהותו.** הדבר מתבטא בדוגמאות הבאות:

- 1. הפגיעה בעיר ירושלים ובנופה בעקבות בנייה בהרים ממערב לעיר** – בירושלים קיימות 60,000 יחידות דיור מאושרות לבנייה ואינן מנוצלות. למרות זאת, מקדם מנהל התכנון באמצעות הותמ"ל ובניגוד לדעתן של עיריית ירושלים והמועצות המקומיות השכנות, בניית שכונות חדשות מחוץ לעיר ירושלים, למרות שאלו כבר נפסלו בוועדות התכנון בעבר. השכונות החדשות יגבירו את הפרבור ויחלישו את העיר משמעותית. הבנייה בהרי ירושלים מקודמת באזורים שמיועדים להיות שמורות טבע ובניגוד לתכניות מתאר ארציות. חלק מהאתרים המיועדים לבנייה הם באגן עין כרם שמועמד להכרזה כאתר מורשת עולמית מטעם אונסק"ו.
- 2. הפקרת יישובי הנגב על-ידי הקמת יישובים מחוץ לערים הקיימות** – תמ"א 35 מתעדפת חיזוק יישובים קיימים על פני הקמת חדשים. למרות זאת, הממשלה מקדמת בנגב לבדו כ-20 יישובים חדשים (בהם חמישה יישובים עליהם החליטה הממשלה בנובמבר 2015, בהובלת שר הבינוי גלנט), כשבכל פעם ניכרת ההתעלמות מתמ"א 35. היישובים החדשים כרוכים בעלויות כלכליות עצומות, פוגעים בתושבי הנגב, מעודדים פרבור, מעצימים משמעותית את הפערים החברתיים-כלכליים ואינם מהווים כלל פתרון למשבר הדיור. יש להפנות את ההשקעה הממשלתית לערים הקיימות המשועות לכך.
- 3. היעדר מדיניות כוללת ברשות להתחדשות עירונית** – בימים אלה נידונה בכנסת הצעת החוק להקמת הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית. לצד הנחיצות הסביבתית בהקמת הרשות, מדיוני הועדה עולה כי הרשות מתמקדת אך ורק בנושאים של פינוי-בינוי ואינה מתייחסת לתשתיות בערים, לסביבה האקולוגית והחברתית, הנגישות התחבורתית, לתעסוקה ולמקומות הבילוי והפנאי. מקרי בוחן מערים רבות בעולם ממחישים כולם שהתחדשות עירונית מוצלחת מתחילה במרכז העיר ולא בשטחים

הפתוחים שמעבר לשוליה, שהתחדשות עירונית מוצלחת תלויה בעירוב שימושים, בשירותי תחבורה יעילים, בהחזרת הרחובות להולכי הרגל, במסחר עירוני, בשטחים ירוקים ולא בבנייה של 'קוביות דיור' צפופות בלבד.

לפיכך אנו קוראים לך ליישום תכנית אופרטיבית ולאמץ את הצעדים הבאים:

1. חיזוק היציבות העירונית - על רקע משבר הדיור, שכונות מגורים אינן יכולות לתפקד ללא מקורות תעסוקה נגישים, שירותים ציבוריים נאותים, תחבורה ציבורית, שטחים פתוחים, מסחר, מקומות מפגש ותרבות לקהילה. בנייה של שכונות חדשות שאינה לוקחת בחשבון את כל אלה, חוטאת לתפקידו של התכנון העירוני ותגרום להשלכות קשות שאיתן יצטרכו להתמודד התושבים והערים שבהן יוקמו ואף לנטישת ערים וליצירת שיכונים מוזנחים שבהם תישאר רק אוכלוסייה חלשה שלא תוכל להרשות לעצמה לעבור למקום אחר. יש להתנות בנייה חדשה במרקם עירוני נגיש ולא לאשר תכניות מנותקות מהרחוב ומהקהילה וללא מקורות תעסוקה, אשר מחלישות את המרקם העירוני.
 2. תחבורה ציבורית יעילה בכל פיתוח עתידי - יש לקדם רשת רחובות נגישה שתאפשר שירות יעיל של תחבורה ציבורית והליכה נוחה ברגל ולהבטיח שילוב של תחבורה ציבורית בתוכניות המקודמות כיום בועדות התכנון. הפחתת התלות ברכבים פרטיים הינה מרכיב מרכזי בהתמודדות עם יוקר המחייה ומאפשרת נגישות שווה גם למשפחות שאין ביכולתן לקנות ולהחזיק רכב.
 3. חיזוק הפריפריה - הפריפריה לא יכולה להיות רק כלי קיבול למגורים בבתיים צמודי קרקע. הדבר מחליש את הפריפריה ומביא לקיטוב פנים עירוני, מחליש את הכלכלה של המדינה כולה ומכלה את קרקעות הלאום. יש להשקיע בפריפריה השקעות נבונות, בראש ובראשונה בבאר-שבע שהינה עיר הליבה של המטרופולין הרביעי בישראל, בדגש על תעסוקה מגוונת ושירותים ברמה גבוהה, שיסייעו לבנות מערכת יישובית חזקה ולא להקים בה אוסף של צמודי קרקע שיהפכו לפרברים של תל-אביב.
 4. יצירת מנהיגות תכנונית לאומית אחידה וכוללת - יש לרכז את כלל סמכויות התכנון בידי מערכת התכנון התקינה והמסודרת ללא ועדות עוקפות (כמו ותמ"ל) ולמנוע מצבים בהם משרד ממשלתי מתעלם מתוכניות המתאר ומקדם החלטות העומדות בסתירה אליהן. תכנון אחראי צריך לקחת בחשבון את כל ההיבטים הרלוונטיים ולכן המצב הקיים בו כל גוף ממשלתי מתכנן בכוחות עצמו ומתעלם מהתמונה הכללית חייב להיפסק.
- כמי שאחראי על מערכת התכנון בישראל ושם בראש מעייניו את ההתמודדות עם משבר הדיור בקרב הזוגות הצעירים, אנו מציעים לך להשתמש בידע הקיים בקרב אנשי המקצוע באיגוד המתכננים בישראל. כמי שמושפעים באופן ישיר ויומיומי ממצוקת הדיור ואינם מצליחים אפילו לחשוב על קניית דירה בעתיד הנראה לעין, והן כמי שמחזיקים בידע התכנוני הרלוונטי אנו קוראים לך לפועל יחד אתנו לשיפור איכות החיים של אזרחי ישראל ולהבטיח פתרונות מגורים ברי השגה וברי קיימא כאחד.

על החתום,

מגמה ירוקה

המועצה לבנייה ירוקה

חיים וסביבה

העמותה לכלכלה בת קיימא

העמותה לצדק סביבתי

פורום מתכנני ערים צעירים